

Kanttekeningen en berichten

B. HAAK

Johan de Witt en Wendela Bicker??

Een nummer van het Bulletin van het Rijksmuseum (8ste jaargang, nr. 2) is gewijd aan schilderijen en voorwerpen in het Rijksmuseum, die aan Johan en Cornelis de Witt herinneren. De auteur, R. van Luttervelt, schenkt daarbij veel aandacht aan de portretten door H. Verelst van Johan de Witt en zijn echtgenote Wendela Bicker (cat. R.M. 2511 en 2512, beide doek, 127 × 104 cm, gesigneerd en gedateerd 1667, in bruikleen van de stad Amsterdam).

Bij een nadere beschouwing van deze portretten valt op dat de gelijkenis van de man met de talloze geschilderde en gegraveerde portretten van Jan de Witt vaag is en dat de voorgestelde wel een bijzonder jonge indruk maakt voor de 42 jaar, die De Witt in 1667 telde. Zo rees enige twijfel ten aanzien van de voorgestelden. De twee portretten stammen echter uit het bezit van Jkvr. Johanna Catharina Bicker, die ze in

1878 aan de stad Amsterdam vermaakte. Op het eerste gezicht dus een redelijke waarborg voor de authenticiteit van de voorgestelden. Van Luttervelts reconstructie van de weg, die de portretten in de familie Bicker zouden hebben moeten afleggen is echter uiterst gecompliceerd en bovendien vermeldt hij op blz. 38: 'Volgens Moes zou het portret van Johan op 25 April 1871 en op 25 October 1876 te Amsterdam verkocht zijn, doch bij dat van Wendela vermeldt hij zulks niet. Vermoedelijk is hier een en ander verward.' Hij neemt verder aan, dat de portretten oud familiebezit van de Bickers zijn geweest. Wanneer men echter beide veilingcatalogi opslaat, blijkt dat ook het vrouwsportret wel degelijk op beide veilingen verkocht is. In de veilingcatalogus van 1871 worden zij als portretten van Johan de Witt en Wendela Bicker door H. Verelst vermeld. Als jaartal wordt 1668 opgegeven, als maten 127 × 103 cm. In 1876 dezelfde vermeldingen, maar als jaartal nu 1667 en als maten 120 × 100 cm. Mochten de verschillen in datum en maten de vraag oproepen of hier wel van dezelfde portretten sprake is, een vermelding in de catalogus van 1876 dat het kniestukken betreft en dat zij beide in zeer beschadigde toestand verkeren, neemt veel van de twijfel weg, want thans nog zijn grote scheuren, die de doeken hebben gehad, duidelijk zichtbaar. De herkomst van de stukken blijkt dus van geen enkele waarde bij de identificatie van de voorgestelden. Van

Afb. 1. H. Verelst. Johan de Witt? Gesigneerd en gedateerd 1667. Rijksmuseum, Amsterdam.

Afb. 2. H. Verelst. Wendela Bicker? Gesigneerd en gedateerd 1667. Rijksmuseum, Amsterdam.

Luttervelt meent verder de juwelen, die Wendela in 1659 in haar rekeningenboek vermeldt, op het schilderij te herkennen. De omschrijving van de door haar aangekochte stenen is echter niet van dien aard, dat zij met de oorhangers van de vrouw geïdentificeerd kunnen worden, laat staan het aantal aangekochte parels met haar halsnoer.

Hoewel hiermee veel van de grond is weggenomen voor de identificatie van de portretten als Johan de Witt en Wendela Bicker, is hiermee nog niet bewezen, dat zij het inderdaad niet zouden zijn, immers, in 1871 werden zij als zodanig beschouwd. De enige methode om tot een overtuiging te komen, is een vergelijking met andere portretten, een uiterst subjectieve dus. Het beste hiertoe in staat stellen ons twee portretten door Caspar Netscher uit de Northwick Park Collection (veiling Christie's, London, 25 februari 1966, nr. 7) omdat deze eveneens 1667 zijn gedateerd en omdat het hier een paar betreft, dat ons de gelegenheid geeft niet alleen de man, maar ook de vrouw te vergelijken. Dat het mansportret van Netscher inderdaad Jan de Witt

voorstelt, lijkt mij boven iedere twijfel verheven, zó treffend is de gelijkenis met de bekende geschilderde en gegraveerde portretten. Redelijkerwijs mag worden aangenomen, dat de vrouw Wendela Bicker voorstelt. De portretten werden in 1832 door de toenmalige Lord Northwick verworven, mogelijk zijn zij identiek met de op 6-4-1812 geveilde portretten uit de verzameling van Jeronimo de Bosch, de maten althans stemmen overeen. Op de achterzijde van het mansportret staat een Hollands opschrift, dat het een portret van de raadpensionaris De Witt is.

De vergelijking van de twee echtparen laat ik gaarne aan de lezer over, liever dan hier een uitvoerige beschrijving van neuzen, wenkbrauwen, oogkassen en kinnen te geven.

Zoals reeds gezegd blijft het een aanvechtbare zaak om op grond van een gelijkenis tot een beslissing te komen. Persoonlijk acht ik het op z'n minst noodzakelijk bij de portretten van Verelst de namen van Johan de Witt en Wendela Bicker van grote vraagtekens te voorzien.

Afb. 3. Caspar Netscher. Johan de Witt. Gesigneerd en gedateerd 1667. Vroeger Northwick Park, Gloucestershire.

Afb. 4. Caspar Netscher. Wendela Bicker. Gesigneerd en gedateerd 1667. Vroeger Northwick Park, Gloucestershire.

